

NATO-GÜNEY KORE İLİŞKİLERİ, NÜKLEER ENERJİ VE BÖLGESEL İSTİKRAR

NATO-Güney Kore ilişkilerinin, özellikle Rusya-Ukrayna Savaşı'nın etkisi ile Kore Yarımadası'ndaki güvenlik tehditlerinin artması nedeniyle son dönemde daha fazla önem kazandığı görülmüştür. NATO, 4 Nisan 1949'da Kuzey Atlantik Antlaşması ile kurulmuştur. Temel amacı ise Avrupa'da Sovyetler Birliği'ne karşı bir kolektif savunma mekanizması oluşturmaktır.

Prof. Dr. Arzu Al - Gülperi Küçükkaraca

Ancak Kore Savaşı (1950-1953) ile NATO, sadece Avrupa'yla sınırlı olmayan, küresel güvenliği ilgilendiren bir örgüt olabileceğini göstermiştir. NATO ile Güney Kore arasında o dönemde doğrudan bir güvenlik anlaşması olmamıştır. Güney Kore- NATO ilişkileri ancak Soğuk Savaş sonrası dönemde gelişmeye başlamıştır. NATO resmi olarak Kore Savaşı'na müdahil olmamıştır çünkü NATO bu dönemde sadece Kuzey Atlantik bölgesini kapsamıştır. Nitekim bu dönemde yine NATO- Güney Kore ile stratejik iş birliği anlaşmasına henüz katılmamıştır. Ancak NATO ülkelerinin çoğunluğu ABD liderliğinde BM Barış Gücü olarak

Güney Kore'yi Kore Savaşı'nda desteklemiştir. Bu süreçte Türkiye'nin etkisi oldukça önemli olmuştur. ABD, İngiltere, Kanada, Fransa, Türkiye ve diğer NATO ülkeleri, Kuzey Kore'ye karşı doğrudan askeri operasyonlara katılmıştır. Özellikle Türkiye, NATO dışı ülkeler arasındaki en büyük askeri katkıyı yapmıştır ve sa-

vaşın seyirini Güney Kore lehine değiştiren ülkelerden biri olmuştur. Bu durum sonucunda Türkiye, NATO'ya üye olmuştur. Ayrıca Kore Savaşı, Batılı Devletler için sadece Doğu Asya'daki bir çatışma olarak kalmamış, küresel Soğuk Savaş dinamiklerini şekillendiren bir dönüm

noktası olarak görülmüştür.

Öyle ki, Kore Savaşı, ABD ve müttefiklerine Sovyetler Birliği ile vekalet savaşları yürütmenin yeni bir ittifakın gerekli olduğunu da göstermiştir. Bu duruma istinaden NATO'nun askeri harcamaları artırılmış, üye ülkelerin ordularının modernizasyonuna hız verilmiştir. Kore Savaşı, Avrupa'da NATO ittifakını güçlendirme sürecinde bir katalizör işlevi gör-

müştür. Her ne kadar Kore Savaşı'nda ateşkes sağlanmış olsa da günümüzde Güney Kore ve Kuzey Kore bir barış anlaşması imzalamamıştır ve teknik olarak savaş halindedir.

Yukarıda açıklanan durum sonucunda ABD, Kore Yarımadası'nda askeri üstünlüğünü korumak ve Kuzey Kore ile Çin'in saldırganlığını caydırmak amacıyla nükleer silahları stratejik bir araç olarak kullanmıştır. Özellikle Sovyetler Birliği'nin

“Ayrıca Kore Savaşı, Batılı Devletler için sadece Doğu Asya'daki bir çatışma olarak kalmamış, küresel Soğuk Savaş dinamiklerini şekillendiren bir dönüm noktası olarak görülmüştür.”

1 Prof. Dr. Arzu Al, Marmara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi, TESAM Yüksek İstişare Heyeti Üyesi.

2 Gülperi Küçükkaraca, Bağımsız Araştırmacı.

desteği ile Kuzey Kore'nin ve Çin'in hızla nükleer enerji ve nükleer silah elde etme çalışmaları bu duruma ivme kazandırmıştır. 1950'lerin sonlarında ve 1960'larda ABD, Güney Kore'de nükleer silahlar konuşlandırarak gerektiğinde bunları kullanabileceğini açıkça belirtmiştir. Bu politika, Sovyetler Birliği'nin ve Çin'in desteklediği Kuzey Kore'ye karşı bir denge unsuru olarak görülmüştür. Fakat bu durumun sonucunda, Doğu Asya'da denge unsuru yerine güvenlik krizlerinin getirdiği daha karmaşık bir güvenlik sorunu ortaya çıkmıştır. Özellikle 1960'lı yıllardan itibaren Güney Kore'nin kendi nükleer silah programını geliştirme isteği, ABD'nin diplomatik baskılarıyla sınırlanmıştır. Hem Kuzey Kore'nin hem de Güney Kore'nin aktif nükleer enerji ve santral çalışmaları, Kore Yarımadası'ndaki nükleer varlığı ve bölgesel gerilimleri arttırmıştır. Soğuk Savaş süresince ise Güney Kore, ABD liderliğinde Batı güvenlik ittifakının bir parçası haline gelmiştir fakat bu dönem NATO ile doğrudan bir kurumsal bağ kurmamıştır. Kore Savaşı'ndan sonra Güney Kore, ABD ile 1953 yılında Karşılıklı Savunma Anlaşması (Mutual Defense Treaty) imzalamış ve Japonya, Tayvan, Filipinler ve Avustralya

gibi müttefiklerle birlikte ABD'nin güvenlik ağına katılmıştır. Soğuk Savaş süresince Güney Kore, her ne kadar NATO'nun resmi bir müttefiki olmasa da ABD'nin Doğu Asya'daki askeri ittifak sisteminin kritik ve önemli bir parçası haline gelmiştir. NATO'nun bu dönemde Doğu Asya'da genişlemeye yönelik resmi bir politikası görülmesi de, Güney Kore'nin Batılı Devletler ve ABD ile entegre olmasını sağlamıştır. Bu durumun NATO'nun küresel stratejisine özellikle vekalet savaşlarında önem arz ettiği görülmüştür. 1960'lı yılların ortalarında gerçekleşen Vietnam Savaşı; ABD, Güney Kore ve NATO'nun dolaylı olarak güvenlik ilişkisini güçlendirmiştir. Nitekim Güney Kore, ABD'nin isteği üzere Vietnam'a asker göndermiş bu durum sonucunda ABD-NATO müttefikleriyle askeri iş birliğini artırdığı görülmüştür. NATO bölgede her ne kadar doğrudan bir rol oynamasa da Batılı Devletlerin Uzak Doğu'daki genişleyen askeri varlığına destek sağladığını belirtmiştir. Soğuk Savaş sonrası dönemde ise, nükleer enerji ve ülkelerin silahlanma politikaları özellikle Kuzeydoğu Asya'daki güvenlik dengelerini belirleyen önemli bir unsur haline gelmiştir. Nitekim NATO, küresel güven-

lik tehditlerine karşı stratejisini değiştirmiş, sadece Avrupa ve Atlantik merkezli bir savunma örgütü olmasının ötesine geçerek yeni ortalıklar kurmaya başlamıştır. 1991 yılında NATO-Güney Kore İletişim ve İş birliği Anlaşması'nı bu kapsamda imzalamıştır. Bu anlaşma içeriği gereği; Soğuk Savaş sonrası dönemde özellikle bölgesel güvenlik tehditlerine karşı iş birliği için bir zemin oluşturmuştur. Sovyetler Birliği'nin dağılması ile Çin ve Kuzey Kore, bölgesel güvenlikte tehditlere açık hale gelmiş ve güvenlik kaygıları artmıştır. Bu duruma istinaden, Kuzey Kore nükleer programlarını hızlandırmıştır. Bu nedenle bölgesel güvenlik açısından özellikle Japonya ve Güney Kore savunma politikalarını yeniden şekillendirmiş ve yeni ittifaklar oluşturmaya başlamıştır. Aynı dönemde, Güney Kore ve Japonya enerji bağımsızlıklarını da artırmak istemiştir. Japonya ve Güney Kore yenilenemez enerji kaynakları açısından sınırlı ülkeler oldukları için hem bölgesel güvenliklerini hem de

enerji ihtiyaçlarını karşılamadaki maliyetlerini azaltmaya, bunun için de nükleer enerjiye odaklanmıştır. Kuzey Kore'nin her geçen gün nükleer kapasitesini artırması, bölgedeki nükleer silah ve balistik füze denemelerinin de ivme kazanmasına neden olmuştur. Bu durum bölgedeki gerilimi artıran unsurlar arasında yerini almıştır. NATO ise bölge dinamiklerinin ve güvenlik tehditlerinin hızla değişimine kayıtsız kalmamıştır. Kuzey Kore, hem Güney Kore hem de Japonya için doğrudan bir tehdit oluştururken, ABD'nin Pasifik'teki askeri varlığı açısından da oldukça büyük bir risk teşkil etmeye başlamıştır. ABD'nin NATO ile koordinasyonu, NATO'nun nükleer silah kullanımına ilişkin politikaları, ABD'nin Kore Yarımadası'ndaki güvenlik taahhütleriyle paralel bir şekilde ilerlemesi ile sonuçlanmıştır. Çünkü Kuzey Kore'nin nükleer programı sadece bölgesel değil küresel güvenlik açısından da bir güvenlik tehdidi olarak görülmüştür. Her ne kadar NATO'nun bölgedeki varlığı

ğı sınırlı gibi gözüküyor olsa da, Güney Kore ile yapılan ortak çalışmalar ve küresel güvenlik forumlarındaki koordinasyonlar, nükleer caydırıcılık politikalarını etkileyen önemli unsurlar arasında yer almıştır. 2001 yılında gerçekleştiren 11 Eylül saldırılarının ardından NATO'nun küresel terörle mücadele stratejisi genişleyerek Güney Kore ile iş birliği konusu ivme kazanmıştır. 2007'de Güney Kore, NATO'nun Afganistan'daki ISAF (International Security Assistance Force) misyonuna lojistik ve maddi destek sağlamıştır. Ayrıca Güney Kore, NATO'nun deniz güvenliği, siber güvenlik ve barışı koruma operasyonlarına da katkıda bulunmaya başlamıştır. Ancak, 2011'deki Fukushima I nükleer felaketi, bölgedeki nükleer enerji politikalarının yeniden gözden geçirilmesine yol açmıştır. Bu olay, özellikle Güney Kore'de nükleer santrallerin güvenliği konusunda kamuoyunda büyük tartışmalara neden olmuş sonuç olarak hükümetin enerji politikalarında değişiklik yapmasına yol açmıştır. Bu durum sonucunda Güney Kore nükleer enerji santrallerinde güvenliği ve denetimi artırmış ayrıca yenilenebilir enerji yatırımlarını artırarak enerji çeşitliliğini geliştirmeye başlamıştır. Ayrıca 1975 yılında NPT (Nuclear Non-Proliferation Treaty) 'nin bir üyesi olması nedeniyle de nükleer silahların yayılmasını engellemeye yönelik politikaların önemini de vurgulamıştır. 2012 yılında ise, Güney Kore, NATO'nun "Küresel Ortakları" (Global Partners) arasına katılmıştır. Bu stratejik gelişme sonucunda Güney Kore'nin NATO ile askeri ve güvenlik iş birliği resmileşmiş ve NA-

"Çin her ne kadar Kuzey Kore'nin nükleer silah denemelerine karşı çıkıyor olsa da Rusya-Ukrayna Savaşı ile değişen bölgesel güvenlik tehditleri kapsamında bu duruma yaklaşımı değişmiştir."

TO'nun Asya-Pasifik'teki etkisini artıran bir dönüm noktası olmuştur. Ancak tüm bu iş birlikleri, Çin ve Kuzey Kore tarafından, Batılı Devletlerin Asya'daki askeri genişlemesi olarak algılanmıştır ve bölgesel dengeleri etkileyebilecek riskler oluşturmaya başlamıştır. Çin her ne kadar Kuzey Kore'nin nükleer silah denemelerine karşı çıkıyor olsa da Rusya-Ukrayna Savaşı ile değişen bölgesel güvenlik tehditleri kapsamında bu duruma yaklaşımı değişmiştir. Nitekim Rusya ve Kuzey Kore'nin iş birliği artmıştır. Çin ise, Tayvan Sorunu nedeniyle bölgedeki güvenlik ikilemlerine temkinli yaklaşmaktadır. Özellikle NATO'nun nükleer caydırıcılık politikaları, Rusya ve Çin gibi büyük güçlere karşı geliştirilmiş bir stratejiye sahip olduğu için Kore Yarımadası'ndaki bu durum, NATO'nun küresel güvenlik politikalarıyla doğrudan ilişkili bir hale gelmiştir. Bu kapsamda NATO ve Güney Kore çeşitli alanlarda iş birliğine odaklanmıştır. Bu alanları kısaca belirtmek ve incelemek gerekirse; Savunma ve güvenlik iş birliği alanında ortak tatbikatlar ve eğitimler düzenlenmiştir. Özellikle terörizmle mücadele, siber güvenlik, doğal afetlere müdahale gibi konularda ortak tatbikatlar yapılmıştır. Güney Kore'nin savunma kapasitesini geliştirme alanında projeler ve savunma sanayii iş birlikleri gerçekleştirilmiştir. Siber güvenlik alanında ise, stratejik bir ülke ve partner olan Güney Kore bu konu da NATO ile aktif iş birliği içerisine girmiştir. Siber saldırılara karşı ortak stratejiler geliştirmek için Güney Kore ile CCDCO (NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence) arasında bil-

gi paylaşımı ve ortak çalışmalar yapılmıştır. Yine bu kapsamda Güney Kore'nin siber savunma kapasitesini geliştirmek ve katkı da bulunmak için eğitim ve simülasyon çalışmaları da yapılmıştır. Nitekim günümüz jeopolitik güç dengesinde siber alan ve teknolojik rekabet oldukça önem arz etmektedir. Bu alanda yapay zeka ve gelişmiş teknolojiler için küresel rekabet, siber güvenlik alanında devletler arası istihbarat ve güvenlik mücadelesi ve teknolojik üstünlük için sürdürülen sistemli çalışmalar öne çıkmaktadır. NATO ile kurulan iş birliği, Güney Kore'nin küresel teknolojik rekabette stratejik pozisyonunu güçlendirme amacını ortaya çıkarmıştır. Ancak Kuzey Kore'nin nükleer programı, Kuzeydoğu Asya'daki güvenlik dengelerini oldukça etkilemiştir. 2006 yılından itibaren Kuzey Kore'nin gerçekleştirdiği nükleer testler, Japonya ve Güney Kore için büyük bir tehdit oluşturarak ülkelerin güvenlik politikalarını değiştirmesine neden olmuştur. Bu duruma istinaden nükleer güvenlik ve silahsızlanma konusunda NATO, Güney Kore'nin nükleer silahların yayılmasını önlemeye yönelik çabalarına destek vermiştir. Bu duruma istinaden NATO'nun nükleer stratejileri ve Güney Kore'nin nükleer politikaları arasında yakın iş birliği kurulmuştur. Özellikle Kuzey Kore'nin nükleer faaliyetlerine karşı ortak stratejiler geliştirilerek, savunma sistemlerinin güçlendirilmesi konusunda da etkili iş birliklerinin yapılması amaçlanmıştır.

Güney Kore'nin nükleer enerji programı, bölgesel güvenlik bağlamında sadece enerji üretimiyle sınırlı kalmamıştır. Ancak Kuzey Kore'nin nükleer kapasitesi, bölgedeki güvenlik tehditlerini artırmış,

“Ayrıca Kore Savaşı, Batılı Devletler için sadece Doğu Asya'daki bir çatışma olarak kalmamış, küresel Soğuk Savaş dinamiklerini şekillendiren bir dönüm noktası olarak görülmüştür.”

bu durum Güney Kore ve Japonya'nın ABD ve NATO ile iş birliğini güçlendirmiştir. Japonya ve Güney Kore'nin ABD ile yapmış olduğu güvenlik anlaşmaları, NATO'nun Hint-Pasifik stratejisi açısından da önem arz etmiştir. NATO'nun Asya-Pasifik'te genişleyen etkisi, Çin'in daha temkinli politikalar izlemesine neden olabilecek bir faktör olmuştur. Fakat Güney Kore ve Japonya'nın nükleer silah edinme ihtimali, ABD ve NATO'nun güvenlik politikalarını da doğrudan etkilemiştir. Çünkü bölgesel güvenlik yalnızca askeri güç dengesi değildir Aynı zamanda nükleer enerji politikalarının

stratejik kullanımını ve küresel güvenlik tehditlerini de etkilemektedir. Savunma teknolojileri ve teknoloji transferleri alanında NATO ve Güney Kore yenilikçi çözümler üzerine ortak çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bu alanlar özellikle yeni nesil silah sistemleri, siber güvenlik çözümleri ve uydu teknolojileri alanlarında yoğunlaşmıştır. Nitekim Güney Kore, NATO'nun Pasifik bölgesindeki askeri tatbikatlarında gözlemci olarak da yer almıştır. NATO, 2022 Stratejik Konsepti'nde Hint-Pasifik bölgesine artan ilgisini vurgulamış ve Güney Kore'yi sürecin önemli bir parçası olarak konumlandırmıştır. 2022 NATO Madrid Zirvesi'ne Güney Kore Devlet Başkanı Yoon Suk-Yeol (윤석열) katılmış ve Güney Kore'nin NATO ile ilişkilerini güçlendirme konusuna vurgu yapmıştır. 2023 yılında ise Güney Kore, NATO tatbikatlarına katılım sağlayarak ortak askeri yeteneklerini geliştirmiştir. İş birlikleri kapsamında; nükleer caydırıcılık, siber güvenlik ve Hint- Pasifik Stratejileri üzerinde de özellikle durulmuştur.

Sonuç olarak, Güney Kore ve NATO ara-

sındaki stratejik ilişki, 21. yüzyılın ikinci çeyreğinde küresel güç dengelerinin en karmaşık ve dinamik dönemlerinden birinde şekillenmeye başlamıştır. Nitekim, Çin ve Rusya'nın bölgesel ve küresel rekabeti artırması, uluslararası sistemin temel dinamiklerini de özellikle Soğuk Savaş sonrası yeniden tanımlamıştır. Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki genişlemeci politikaları ve Rusya-Ukrayna savaşı ile uluslararası normlardaki tutumların yeniden değerlendirilmiştir. ABD önderliğindeki liberal uluslararası düzenin sorgulanması, Kuzey Kore'nin Çin ve Rusya desteği ile bölgedeki etkisini artırması, Güney Kore'yi bölgesel güvenlik tehditlerini tanımlama konusunda yeni ittifaklar ve iş birliklerine yönlendirmiştir. Bu kapsamda NATO ile Güney Kore'nin yakınlaşması, bölgede bulunan karmaşık güvenlik ortamının ve tehditlerin algılamasında bir yanıt mekanizması olarak görülmüştür. Ayrıca Kuzey Kore'nin devam eden nükleer ve balistik füze programları, bölgesel güvenliğin kritik belirleyicisi olmuştur. Güney Kore'nin NATO ile iş birliği sadece nükleer silahlanmaya karşı politikalar geliştirme alanıyla sınırlı kalmamıştır. Ayrıca bölgesel ve jeopolitik mücadelelerinin yeni alanları olan siber güvenlik, teknolojik rekabet ve savunma sanayi alanları olarak da şekillenmiştir.

Güney Kore kendine özgü bir stratejik model geliştirmeye çalışmıştır. Bu kapsamda ABD ile mevcut güvenlik ittifaklarını koruma, NATO ile artan iş birlikleri, bölgesel aktörlerle dengeli ilişkileri sürdürme, küresel güvenlikte tehditlere karşı bağımsız bir aktör olma isteği ile

“Kuzey Kore'nin Çin ve Rusya desteği ile bölgedeki etkisini artırması, Güney Kore'yi bölgesel güvenlik tehditlerini tanımlama konusunda yeni ittifaklar ve iş birliklerine yönlendirmiştir.”

çok katmanlı stratejik yaklaşımlar oluşturmuştur. Hem enerji arz güvenliğini sağlamak hem de bölgesel tehditlere karşı stratejik bir mekanizma kurmak için Güney Kore, nükleer enerjiye en fazla yatırım yapan ülkeler arasında yer almıştır. Bu kapsamda Güney Kore'nin nükleer enerji programları; iç politikadaki değişimler ve küresel güvenlik dengelerine bağlı olarak yön değiştirmiştir. Kuzey Kore'nin nükleer silah programı karşısında, Güney Kore'de kendi nükleer caydırıcılık kapasitesini geliştirme fikri ortaya çıkmıştır, fakat ABD bu konu karşısında oldukça temkinli yaklaşmış ve Güney Kore'ye “genişletilmiş caydırıcılık” (extended deterrence) anlaşmasını sunmuştur. Bu kapsamda ABD'nin nükleer şemsiyesi altında Güney Kore'yi olası tehditlere karşı koruyacağını taahhüt etmiş ve Güney Kore'nin nükleer silahlar üretmesini önlemeye çalışmıştır.

Özetle Güney Kore, NATO ile güvenlik iş birliğini artırarak hem kendi bölgesel güvenliğini güçlendirmekte hem de küresel nükleer silahsızlanma çabalarına katkıda bulunmaktadır. NATO ise, Güney Kore'nin bu güvenlik çabalarına destek vererek özellikle nükleer enerji güvenliği ve silahlanma süreçlerinde stratejik iş birlikleri yapmıştır. Bu duruma istaneden, Asya-Pasifik'teki güç dengeleri de göz önünde bulundurulduğunda, gelecekte NATO- Güney Kore ilişkisinin boyutunun derinleşerek askeri, güvenlik, nükleer enerji ve hatta enerji güvenliği gibi stratejik alanlarda da önem kazanaacağı görülmektedir.